

PERSSCHOUW

Kerstfeest voor 1935.

In „Het Algemeen Weekblad voor Christendom en Cultuur" schrijft P. Minderna onder dezen titel een vers, waarvan wij hier den aanhef citeeren:

Ach kindje, dat uit den hemel zijt,
om wie ons bitter verlangen schreit,
die stralend in onze armen leit,
geef ons op Kerstmis allemaal samen
een beetje hemel van binnen. Amen.

Ach kindje, dat uit den hemel zijt,
wij maken op aarde veel onderscheid:
voornamen en nullen, oprechten en bozen
diep-religieus en goddeloozen.
Ach kindje, neem ons vandaag maar samen
en geef ons een beetje heiligheid. Amen.

Ach kindje, dat uit den hemel zijt,
breng vanavond een glimlach zaligheid
in ziekenhuizen en hospitaaltenten,
bij l.b.c.- en kankerpatiënten.
Laat de werkeloozen een liedje zingen
en denken aan lichte en warme dingen.
Laat een beetje gloed in de ogen schijnen
van moede kerels in donkere mijnen.
Kom met je handjes een beetje streelen
de schunnige meisjes in de bordeelen,
en ga, o kindje vol medelij!
vanavond ook de kerk niet voorbij!

De „deemoed" van den laatsten regel lijkt ons uiting van „hoogmoed" (geen persoonsbeoordeling, natuurlijk). Een kerk, die in haar belijdenis van schuld niet alleen zichzelf, maar ook den Vader (we zullen dat kerstmannetje nu maar laten schieten) zich ziet „instellen" op alles en nog wat, behalve het verbond met zijn grimmigen ernst, maakt haar eigen kwaad reglementair; d.w.z. handhaaft het op de geraffineerdste manier, die men denken kan.

Kerstfeest-revolutie?

„De Groene Amsterdammer" geeft een Kerstnummer. Het nummer opent met een artikel van Prof. Dr. Adolf Keller, van wien het orgaan het volgende opmerkt:

Prof. Dr. Adolf Keller, de schrijver van dit Kerst-artikel, is een der voornaamste leiders van de oecumenische beweging; misschien na den dood van bisschop Söderblom de voornaamste. Prof. Keller is de leider van het sociale studiecencentrum van de Stockholm-beweging en van het instituut voor kerkelijke hulpacties.

De schrijver handelt over „heilige revolutie" (in een Kerstnummer!) en merkt op:

Revoluties, dat zijn niet de straatgevechten, de schoten in den nacht of het bloedvergieten, hetwelk plaats heeft als een regering omvergeworpen of een koning onthoofd wordt.

Revolutie is met evolutie samen eigenlijk de beweging van den geest. De geest is niet statisch maar dynamisch van karakter, want de geest is een scheppende kracht. Waar deze scheppende kracht in een menschenleven gaat werken, ontstaat beweging, hetzij de geleidelijke der evolutie, hetzij de plotselinge en geweldadige der revolutie.

Het is karakteristiek voor onzen tijd, maar ook voor onze ongeduldig geworden generatie, dat wij geneigd zijn tot revolutie. De revolutie zit ons allen in het bloed, den verstokten conservatief evenzeer als den communist, alleen in tegengestelde richting. Wie heden twee stevige vuisten heeft en daarbij hongerig en dakloos is; wie heden geestkracht, moed en hoop bezit, wil de wereld veranderen. Dat willen de dictatoren evenzeer als de oproerlingen; de vurige profeten van een nieuwe samenleving evenzeer als de in stilte biddenden.

Maar revolutie is geen schepping uit het niet; zij is veeleer een ommekeer, een verschuiving van de krachten en waarden in het menschelek bewustzijn en veelal slechts een verandering van standpunt eener minderheid, die de meerderheid haar wil oplegt.

Hoe gemakkelijk echter de schrijver zich met behulp van wat lyriek tot het schrijven van onzin laat verleiden, leert het volgende:

De maan wendt ons beurtelings haar lichte en haar donkere zijde toe. Deze revolutie aan den hemel brengt slechts het verborgene, het nog niet geziene in ons zichtbaar. Een dergelijke ommekeer kan ook in den mensch zelf plaats vinden. Ook hij heeft een lichte en een donkeren kant, een boven en een onder, zijn dag en zijn nacht. Wij leefden eeuwenlang in het heldere daglicht van het bewustzijn. Sedert de Griekse geest begripsvorming leerde, sedert Plato en Socrates, sedert Descartes en Kant veroverde de ratio, de menschele rede, steeds uitgestrekte levensgebieden. Wij werden gerationaliseerd. Deze rationalisering strekte zich tot ver over de grenzen van ons bewustzijn uit, zij trachtte ook door te dringen in de geheimzinnige gronden en afgronden van het onbewuste. En de moraal is de grootsche poging, het gehele menschelek handelen, dat voortkomt uit een mengsel van rede, gevoel en instinct, te rationaliseren.

Het woord „revolutie" verliest onder deze bedrijven zijn affreuzende betekenis:

Op het schaakbord van den geest zijn de onaanzienlijke pion en het onberekenbare paard opgerukt, terwijl te voren de machtiger stukken het spel beheerschten. De revolutie is eigenlijk slechts plaatsverwisseling, accentverschuiving. Het is die eeuwige maskerade van den geest, die iets ouds als nieuw uitgeeft en het in deze vermomming niet meer herkent. Bij deze

accentverschuiving zijn geen nieuwe letters of lettergrepen geschapen: maar men herkent in de nieuwe uitspraak het oude woord niet meer.

En nu het woord „revolutie" zijn affreuzen klank verloren heeft, behoeft dit behaaglijk woordenspel ook Bethlehem en Kerstfeest slechts „revolutie" te noemen, om het van zijn verschrikkelijkheid te ontdoen:

Eens was er sprake van een Heilige Revolutie. Zij werd niet uitgebroed in menschele herten. Zij brak niet over de menscheid los als bij een dijkbreuk. Zij was ook niet een revolutie van vernuftige nieuwe ideeën, of een revolutie der herten, hoozer ook verstand en hart er bij betrokken waren. Verstand, hart en bloed, hieruit is de mensch opgebouwd en hij verandert in wezen niet, ook al worden zijn atomen vervangen. De drang tot deze revolutie stamde niet uit het constructieve denken van filosofen, zooals de Fransche Revolutie, of uit de duistere wereld van het bloed, of uit den daemoneischen roes van den menscheleken waan, met onrechtvaardige middelen een dijk der gerechtigheid voor allen te kunnen scheppen. Deze drang stamde in het geheel niet uit de wereld, noch uit een bovenwereld, noch uit een onderwereld der menschen, noch uit de helderheid van het bewustzijn, noch uit een verwachtend schouwen van het onbewuste.

Laat ons voorzichtig zijn, en hier slechts met groote bescheidenheid zeggen, dat zij stamt uit een andere wereld, uit een wereld buiten alle menschele overleggingen, verlangens en dromen.

Zoo wordt Kerstfeest het (niet meer absolute) revolutiefest:

Hier gaat het echter om een revolutie van God uit, in de menscheid. God zelf maakt revoluties en breekt een zieke en stervende wereld binnen met nieuwe en gezegende kracht. Deze revolutie was al voltrokken vóór een mensch er van wist. Het goddelijke binnendringen in de wereld vond plaats in de eeuwige Nacht der goddelijke Gebeurtenis, nog vóór de engelen zongen in de velden van Bethlehem en vóórdat een eenzaam Mensch in een meditatie van veertig dagen in de woestijn het spoor van het goddelijk handelen had ontdekt en zich daarvan bij zijn doop in de Jordaan bewust werd. Sindsdien wist hij, dat hij zelf als een revolutioneerend element, als een heilig ferment aan het lichaam der menscheid werd toegevoegd, aan den menscheleken geest. De Christelijke Kerk noemde dit binnendringen van het goddelijke in het menschele „incarnatie".

Daarmee werd de grootste revolutie aangeduid die wij kennen, namelijk dat de Geest vleesch wordt. Dat is de heilige Revolutie van den Kerstnacht. Hier is iets gebeurd tusschen hemel en aarde, waarvan wij slechts door de Kerstboodschap kennis dragen: „Heden is uwer de Heiland geboren!"

Tenslotte wordt dit alles uitgewerkt in deze Kerst-meditatie:

De mysticus Angelus Silesius riep ons eens toe: „Mensch wordt wezenlijk!" In dezen zin wezenlijk te worden wil niets anders zeggen dan gelooven. En gelooven is niets anders dan het besef van de heilige revolutie Gods, als het vertrouwend overgegeven medespelen en medewerken in het groote goddelijke drama, in het opnemen en vormgeven van Zijn heiligen Zin.

Dit is een revolutie, waardoor de mensch werkelijk anders wordt. Hij verandert niet in de chemische samenstelling van zijn moleculen. Hij wordt niet groter, verandert niet van huidskleur. Hij wordt ook niet van een domkop en genie, of van een misdadiger een heilige. De revolutie, die in hem plaats vindt, voltrekt zich niet in zijn physiologie of in zijn verstand, maar in zijn wezen, dat wil zeggen in de nieuwgeschapen betrekking van den mensch tot God, in zijn geloof. In het geloof ligt het nieuwe menscheleke wezen, dat door de heilige revolutie aan den dag komt.

Hier heeft een revolutie plaats gehad en van hier uit moet de menscheid gerevolutioneerd worden. De verandering der menschen geschiedt niet van de politiek, van de sociologie of eenigerlei andere ideologie uit, maar van daar, waar God zelf in de menschenwereld heeft ingegrepen.

Dat is Kerstmis, dat is heilige, scheppende revolutie.

We zien er van af, dit te ontleden. Voor onze lezers achten we het onnoodig.

Wel vragen we ons af, hoe het toch eigenlijk mogelijk is, dat een blad als „De Groene Amsterdammer" een artikel van Prof. Dr. Adolf Keller opnemen kan, terwijl in denzelfden tijd gereformeerde volksvoorlichters de theologie, die deze man (blijkens zijn boek „Der Weg der dialektischen Theologie") voorstaat, in wijderen zin „gereformeerd" durven noemen (Calvinistencongres 1934)? Het schijnt, alsof, als dezen zwijgen, de steenen roepen!

Het orgaan „Woord en Geest" (komende onder redactie van Dr. K. H. Miskotte) schrijft, dat ondergeteekende Barth dingen laat zeggen, die de man heelemaal niet beweerd heeft. Blijkbaar beteekent dat, dat ik consequenties uit Barth haal, die de heeren van „Woord en Geest" nog niet uit hem afgeleid hebben. Maar dat bewijst alleen, dat de heeren Barth niet begrijpen, hem niet lezen. De redactie van „De Groene" is beter op de hoogte dan die van dit z.g. „gereformeerde Weekblad".

Een zeer verstandig woord over polemieken en irenieken.

In „Westlandsche Kerkbode" schrijft Amandi:

Het wordt steeds duidelijker, dat er in onze Kerken tweeërlei opvatting is van de taak der Kerk.

De diepste grond voor dat tweeërlei van opvatting is eigenlijk verschillend inzicht in het wezen der Kerk. En juist dat inzicht bepaalt de beginselen, die men in daden zoekt om te zetten.

Hierin is men het van beide zijden eens, dat juist in onzen tijd met zijne groote verscheidenheid van geestesstroomingen en van staatkundige inzicht-

ten, van beroering en botsing der volken, van omkeering, zoowel van geestelijke als stoffelijke waarden, de Kerk eene hooge en heilige roeping heeft te vervullen.

De Kerk staat niet in het midden der politiek en heeft aan actieve politiek nooit mede te doen.

Zij staat echter evenmin geheel buiten de politiek. De leden der kerk zijn ook burgers van den staat. De politieke belijdenis mag niet botsen met de kerkelijke. En er zijn tal van terreinen, waarop gewild of ongewild kerk en staat met elkander in aanraking komen en elkander kunnen beïnvloeden.

Zóó heeft juist in onzen tijd de kerk een roeping voor heel het volk leven in al zijne schakeeringen.

Hoe nu moet de kerk die roeping vervullen en die taak opvatten?

Veler meening is: dat moet de kerk doen door zoo breed mogelijk zich te ontplooiën en zoo veel mogelijk binnen hare muren te betrekken. Wat den Christus Gods belijdt, wat in de Heilige Schrift ziet de openbaring Gods, wat daarin positie neemt tegen het wassend heidendom in Europa, moet zich aansluiten en ondergebracht in de strijdende kerk des Heeren.

't Is thans de tijd niet, nu zoovele maatschappelijke, zedelijke, geestelijke nooden vragen om voorziening, nu van alle zijden zooveel gevaren dreigen; het is nu de tijd niet van scherp getrokken grenzen, angstvallig meten, nauwkeurig wegen. Verschil van inzicht omtrent en in de waarheid moet thans vergeten. Onderlinge strijd over wat inderdaad de waarheid zou zijn en dies de eisch Gods, moet plaatsmaken, onder wat zich naar Christus noemt, voor algemeene verdraagzaamheid onderling, om des te grooter getal den vijand te kunnen tegenover stellen, die van meer dan ééne zijde oprukt. Vooral in den engeren kring der Gereformeerden moet ruimte zijn voor elk die de hoofdwaarheden van het Gereformeerde belijden beaamt, zonder al te angstvallig en enghartig naar het hoe van dat belijden te onderzoeken. De tucht over de leer moet daarom met zekere rekbaarheid toegepast om die over het leven des te scherper te handhaven.

De bazuin blaast thans „verzamelen".

Dus „verzamelen" en „verzamelde" houden, wat maar verzamelaar is.

Tegenover deze meening nu staat een geheel andere.

Die zoekt het niet, waar het de weerkraft van Christus' Kerk geldt, in de breedte, maar juist in de diepte.

Zoekt het juist in onzen tijd in zeer scherpe belijning en zeer enge begrenzings.

Aanvaardt niet al wat Christen zich noemt, zonder nauwkeurig onderzoek of het ook Christen is. Verzamelt niet onder Gereformeerde symbool, wat niet waarlijk en ten volle de Gereformeerde belijdenis onderschrijft en tracht te beleven. Zoekt het niet in het getal, maar in het gehalte. Laat de Kerk, met name de Gereformeerde Kerk haar weerkraft boven alles hierin zoeken, dat zij het meest streeft naar zuiverheid. In plaats van verbredening ten opzichte van wat nog als waarheid met goedwilligheid schijnt te kunnen aanvaard, verdieping van het inzicht in de waarheid Gods, zooals Hij die in Zijn Woord heeft gepropheet, maar dan in gansche dat Woord, geheel de Heilige Schrift. Op het gevaar af velen af te stooten, die anders mede zouden optrekken, er veeleer naar gestreefd, de weerbaarheid te verhoogen van degenen, die in vastheid en nauwkeurige begrenzings van hun belijden juist de sterkte meenen te zien van het leger des Heeren.

Daarom moet eerst binnen de vesting zooveel mogelijk alles in orde zijn, zal men tot verdediging tegen den vijand buiten de vesting in staat zijn. Niet het leger der velen, maar dat der getrouwen, zal beslissen in den strijd.

Voor zulken blaast ook de bazuin „verzamelen". Maar dat ontslaat niet van de roeping „te schiften".

Eerst dat schiften, dan verzamelen.

Men gevoelt dat deze meningen zóó rechtstreeks staan tegenover elkander dat zij noodwendig elkaar bestrijden moeten.

De eerste meening gewint veler sympathie omdat zij allereerst een zeer sterk irenisch karakter draagt. Zij erkent de groote scheidslijn, die de wereld verdeelt in een vóór of tegen Christus. Maar zij verzacht alle scheidslijnen, die wat vóór den Christus zegt te zijn, in allerlei kringen afzondert. Bovendien heeft zij dit groote voordeel dat zij allerniet dwingt tot diep doorzoeken en scherp onderzoeken. Bij haar overheerscht het gevoel het verstand. Zij heeft den schijn de gemeenschap der heiligen het breedst te beoefenen. En in de verdraagzaamheid het verst te zijn gevorderd.

Toch is dit meer schijn dan werkelijkheid. Haar optreden tegen de andere meening en de laiddunkendheid in dat optreden, toont glashelder, dat die verdraagzaamheid werkelijk onbegrensd is.

En wat de gemeenschap der heiligen betreft, wordt daarbij geheel vergeten de schoone uiteenzetting hiervan in antw. 55 van onze Catechismus. Deze stelt daarbij voorop de gemeenschap van de geloovigen, allen en een tegelijk aan Christus, wat alleen mogelijk is door een aannemen en waardeeren van den Christus, geheel naar de Schriften. En dan door Hem gemeenschap aan elkander. 't Is er mede, als met de telefoon. Uw aansluiting met een anderen aanslootene gaat niet van huis tot huis, doch over de Telefooncentrale. Daar wordt ge aan elkander verbonden. En hapert er nu iets in de aansluiting met die centrale, dan kan er van de verbinding met elkander niets terecht komen.

Voor ons is niet twijfelachtig, waar van den echten Gereformeerden Christen de plaats is en hoe zijn meening zijn moet.

De H. Schrift is ook een „Boek van de oorlogen des Heeren". In die oorlogen heeft nooit het getal beslist, maar wel het gehalte. De Gideonabende is er een zeer sterk voorbeeld van. Hoe dikwijls leest ge, dat Israël, in groote getal-minderheid, maar het Bondsvolk Gods, de rozenleiders zijner vijanden totaal versloeg! En niet ijdel was de belofte, dat één enkele er duizend zou slaan. Werkelijk: in den strijd voor Gods Naam en Zijn Woord: voor Christus en

J. D. W.